
Vysokým školám hrozí pokles kvality

Vysokým školám hrozí pokles kvality

Vysoké školy to nepopírají: fakt, že jim stát posílá peníze podle počtu zapsaných studentů, je motivuje nabírat co nejvíce mladých lidí. Zatím se žádná z nich nespécializuje spíše na bakaláře či naopak na špičkové doktorandy.

V zahraničí to tak funguje: zatímco v Česku získá titul "Bc." zhruba čtvrtina populace, v západní Evropě projde tříletým studiem zaměřeným na praktické poznatky v průměru 40 procent populace. Nabízí jej větší počet škol, ty nejprestižnější si pak vybírají nejlepší mozky.

"V Česku zatím vysoké školy vyučují všechny jakoby stejně. Což by se mělo změnit, bylo by dobré systém vysokých a vyšších škol mnohem více rozrůznit," soudí školský expert OECD Jan Koucký.

I proto, že mnohé univerzity, donedávna zvyklé vyučovat v pětiletých magisterských programech, nechťejí slevit z nároků na studenty. A to ani v situaci, kdy do ročníků nabírají méně kvalitní uchazeče, než na jaké byly zvyklé.

Drazí odpadlíci

Někdy pak školy nehrají fér.

"Čísla, která ukazují, kolik lidí v Česku nedostuduje, jsou poměrně dramatická," potvrdil v Českém rozhlase 6 rektor ČVUT Jiří Witzany. "Je to 40 procent, na technice až 60 procent."

Za procenty se skrývají jednak studenti, kteří se dostali na školu, kterou vlastně studovat nechťejí - a po roce či dvou uspějí u zkoušek jinak. A pak také ti, kterých se školy zbavily samy.

"Když jsem se dostala na humanitní studia, byla jsem šťastná," říká dvaadvacetiletá Petra z Prahy, která po půl roce skončila na Západočeské univerzitě v Plzni. "U zápisu jsem však zjistila, že jsme přijati v rámci prodlouženého přijímacího řízení. Což jinými slovy znamenalo, že jsme museli splnit všechny zkoušky v řádných termínech. Většina pedagogů nevypsala opravné termíny, takže kdo napoprvé nezvládl jeden předmět, skončil," tvrdí.

Podobně drastické prosévání nováčků praktikují mnohé vysoké školy: "Člověk musí zvládnout písemky, v nichž je látka, o které se v hodině ani nemluvílo. Platí, že kdo přežije první půlrok, dostuduje," potvrzuje student Vysoké školy chemicko-technologické, který si nepřál být jmenován.

Nabrat více studentů a pak se části z nich zbavit je zavedená praktika, jak dostat od státu větší balík peněz a přitom umožnit těm talentovanějším z nich studovat v důstojnějších podmínkách.

Už dnes je totiž počet studentů na jednoho pedagoga v Česku téměř nejvyšší z Evropy. Kapacity většiny veřejných vysokých škol jsou proto napjaté na maximum.

Pro stát je tato praxe ale velmi drahá - nejen kvůli penězům, které škole na zapsané studenty posílá. "Už kolem pětaticátého roku života má vysokoškolák v průměru vyšší úhrn životních příjmů než středoškolsky vzdělaný občan. Stát pak mnohem více dostává z jeho daní," podotýká František Ježek, šéf Rady vysokých škol.

Vliv demografie

Nejpozději za osm let si ovšem vysoké školy nebudou moci takové prosévání dovolit; dospějí totiž populačně velmi slabé ročníky.

Již dnes - počínaje čtvrtými a pátými třídami - je na základních školách zhruba o dvacet až pětadvacet tisíc dětí méně, než bylo ještě v roce 2003. Při kapacitách vysokých škol by tak teoreticky místa na univerzitách mohla převýšit počty maturantů.

Co to bude znamenat? "Především snížení standardů. Nároky na bakaláře se pochopitelně přizpůsobují kvalitě uchazečů. Některé školy se zaměří právě na ně, jiné si však postaví náročnější programy pro nejkvalitnější studenty a doktorandy. K tomu je však dnešní způsob financování nijak nevede. Je třeba to změnit," míní Koucký.

Chybí pobídky pro firmy, aby investovaly do výzkumu na školách; školné je proti programu vládní ČSSD, nastavený systém rozdělování státních peněz je proto přežitý. Ministerstvo školství s rektory připravuje reformu, řešení vidí ve vícezdrojovém financování - do škol by v budoucnu po vzoru vyspělých zemí měly téct peníze na výzkum z privátního sektoru.

Koncept se však teprve chystá, a tak představitelé univerzit zatím hledají klíč k demografickému poklesu jinde - totiž v cizině.

"Zahraníčí se pro nás stane v budoucnu dalším významným zdrojem studentů," potvrzuje například rektor Univerzity Karlovy v Praze Ivan Wilhelm. "Nejde jen o státy EU, ale o studenty odkudkoli ze světa. U nás v současnosti studuje asi osm procent zahraničních studentů, u prestižních univerzit je to kolem 20 procent."

Simona Holecová